

Llegenda dels lladregots i la Creu de Salelles

Sant Salvador de Guardiola

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Creu de Salelles
Emplaçament	Carretera C-37 Z al Km. 90
Alçada:	272

Coordenades:

Latitud:	41.70348
Longitud:	1.79496
UTM Est (X):	399739
UTM Nord (Y):	4617556

Classificació

Número de fitxa	08098-20
Àmbit:	Patrimoni immaterial
Tipologia	Tradició oral
Estil / època:	Contemporani
Estat de conservació	Regular
Protecció	Inexistent
Accés	Sense accés
Ús actual:	Científic
Titularitat	Pública
Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dj., 07/04/2016 - 02:00

Descripció

Llegenda referida a la Creu de Salelles que recull l'erudit manresà Marià Vallès i que apareix publicada al butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages. Tracta d'uns lladregots que, després d'haver fet un

robatori a Salelles, un d'ells s'enfila a la creu, tot bevent i renegant. La creu cedeix, cau a terra i li esclafa el cap. Tot seguit es provoca una tempesta amb trons que s'emporta els lladregots i ningú no els torna a veure. Fins que un matí la gent de Salelles veu que n'hi ha un a terra. La creu s'ha quedat sense braços. És per això que la creu que aleshores hi havia (la que hi ha actualment és una altra) era de ferro.

L'autor de l'article al butlletí del CECB és Joaquim SARRET i ARBÓS (1913), que diu "d'aquesta creu s'hi conta l'hermosa llegenda que la reproduïm d'en Marián Vallés". La llegenda apareix en vers, i és del tot evident que fou el mateix Marià Vallès (el qual, a més d'advocat, arxiver i empresari, va ser també poeta de la Renaixença) qui li donà aquest format i en féu una recreació literària. La reproduïm literalment:

Tots ells manta al còll / trabuc a la drèta, / la daga al costat / y 'l crim en la testa, / uns quants lladregots / tornant de Salelles, / al peu de la creu / partien la prèsa.

Un d'ells, el més gran, / contá la moneda, / s'alsá y del sarró / tragué la botella. / -Companys: -els digué,- / ¡beguèm, y a fer fèyna, / que Deu, mentres tant / fará centinella!- / Y al cim de la creu / s'enfila ab llestèsa. / Allá, escamarlat, / traguèja y renega: / la grèscá que hi mòu, / fa espant y ferèsa... / -¡Ni Cristo es tant alt!- / cridá, y tots se'n rèyen!... /

De sopte, la creu / sos brassos de pedra / cedèx, recruixint, / y cauen a tèrra, / batent y esclafant / el cap de l'heretje.

La vòlta del cèl / abans riallera, / fa por, retronant, / de núvols rublèrta. / Gemecs que fa 'l mon, / rompent la tempesta, / ressònen sovint / per valls y congestes, / y 'l vent udolant / als lladres s'emmèna.

Tant lluny se'ls ne du, / tant lluny, que la tèrra / may més n'ha vist cap, / ni rastre, ni mèná.

Tan sòls un matí / la gent de Salelles / vegé còm la creu, / ab brassos de pedra, / tenia pe 'l còll / a un d'ells allá a tèrra.

Sens brassos restá, / mes sempre ben ferma!...

Si un dia hi passèu / anant a Salelles, / veurèulos d'acer, / més alts de lo que eren, / unint y abessant / el cèl ab la tèrra.

Història

Tot i que no s'ha trobat esmentada en documents antics, l'historiador manresà Joaquim Sarret i Arbós creu que era una de les fites que separava el terme jurisdiccional del veguer de Manresa respecte al senyor de Salelles, que era el paborde de Manresa. La creu podria indicar també el límit de la quadra autònoma de Salelles. Antigament, El territori de la parròquia de Salelles pertanyia a Manresa per bé que com una quadra autònoma, però entorn del segle XIV l'antic terme de la ciutat va disgregar-se i diferents pobles de la perifèria, com Santpedor o Sant Fruitós de Bages, van esdevenir independents. Probablement aquest va ser el cas també de Salelles, tot i que no està del tot clar si va ser en aquest moment o una mica més endavant; concretament el 1592 quan després del Concili de Trento foren suprimides les canòniques regulars catalanes i la jurisdicció de Salelles va passar a la Corona. Les creus de terme marcaven els nous límits de la ciutat. Així doncs, aquesta creu indicava el límit de la parròquia (abans que al segle XIX fos ampliada) i també del municipi de Salelles, ja com a entitat independent. Entre 1833 i 1840, amb la nova organització municipal, Salelles s'incorporà al municipi de Sant Salvador de Guardiola, però la creu continua sent una fita de l'actual terme municipal. Per aquest indret hi passava el camí ral de Manresa a Igualada, el qual es dirigia vers la sagrera de Salelles, però no sembla que en aquest punt hi hagués cap cruïlla de camins.

La creu antiga, possiblement gòtica, es va perdre i només se n'ha conservat el sòcol i els graons. Més tard hi hagué una creu de ferro. Sarret i Arbós fa una interessant descripció de la creu a principis de segle XX:

"s'axeca sobre dugues graus, que representen molta antiguitat, al ensemps que la columna y el capitell en el que hi ha esculpides en ses quatre cares les imatges de Sant Sadurní, patró del terme, y les de Sant Maurici, Sant Fruitós y Santa Agnès, patrons de Manresa, rodejades de fullatjes, notablement treballades. La creu devia trencarse a discurs dels anys, y fou substituïda per una de ferro, moderna y molt senzilla". Segons Sarret i Arbós, la columna i el capitell podrien ser obra del segle XV.

És a la creu de ferro que es refereix la llegenda recollida per Marià Vallès. L'any 1947 s'hi van col·locar la

columna i la creu actuals, de pedra, tal com es llegeix en una inscripció.

Bibliografia

Anònim (1995). Quaderns de la Guíxola, núm. 1 (llegendes). Cercle Cultural La Guíxola, Sant Salvador de Guardiola.

SARRET ARBÓS, Joaquim (1913). "Les creus de pedra del terme de Manresa", Butlletí del Centre excursionista de la Comarca de Bages, núm. 60, 61,62 (març-agost, 1913), p. 354-356.

